

Richard Bígl: Vývoj lužickosrbského skloňování a stupňování. Karolinum: Praha 2013, 137 S. (Acta universitatis carolinae. Philologica – Monographia; 167)

Rěcywědnik Richard Bígl jo pśedpožył přědny žěl wótmysloneje českorěcneje historiskeje gramatiki serbšćiny. Na 137 bokach pśiwobrošijo se awtor wuwijanju deklinacije a gradacije: Pó zawježenju (b. 9–16) zaběra se ze sklonjowanim substantiwow (maskulinumy: b. 17–35; femininumy: b. 36–47; neutrumy: b. 48–59), pronomenow (bžezrodowe: b. 60–76; dwójrodowe: b. 77–84; twarde tširodowe: b. 85–95; měke tširodowe: b. 96–105), z deklinaciju a gradaciju adjektiwow (b. 106–119) a ze sklonjowanim numeralow (b. 120–127). Pó wopšimješowem žělu slědujo zapis wužywaneje literatury (b. 128–135) a 13-smužkowe zespominanje w češćinje (b. 136) z pšeložkom do francojskeje rěcy (b. 137).

Awtor jo se rozsužył za jaden z móžnych pśistupow, rozmnej, pśedstajis górno- a dolnoserbšćinu gromaže. Ako wujasnjenje za to musy cytarjeju dosegaš wugrono: „Niměné výzkum ukázal, že z historického hlediska mají obě varianty tolik společného, že by bylo marností probírat je zvlášť, což ostatně dokazují i díla starších jazykovědců“ (b. 9). Glědajucy na šyí problematiki se zdajo, až jo to pšeliš skrotcone. Mimo cwiblowanja by mógał teke separatnej analyzy wuwijanja górno- a dolnoserbškeje deklinacije a komparacije wunosnej byš. Se wě, až ma zgromadne pśedstajenje woběju rěcowu w historiskej gramatice swóje lěpšyny. Na pś. mógu se zgromadnosći a rozdžěle wuwiša lěpjej wuželaš, což awtor w swóych 28 tabelariskich sklonjowańskich mustrach teke cyni. W tekstowych pasažach jo toš to rozeznawanje mjenjej jasne. Recipient musy pópšawem byš sorabist, ako se z historiskimi tekstami derje wuznajo, aby mógał slědowaš. Jasnjeje špěrědowanje pśikładow ku górno- resp. dolnoserbšćinje by žycobne było. To samske plaši za markěrowanje, lěc wótpowědujo pódana forma staršej abo nowšej dobjě, za górnoserbšćinu teke katolskej abo ewangelskej wariantse pisneje rěcy abo lěc jo dialektalna. Systematiske, řědowane pódawanje pśikładow móglu how wjelika pomoc byš. Na pś. mógałi se nejperwjej formy jadnjeje a pón drugeje serbskeje rěcy pódawaš, zachopinajucy stawnje ze žinsajšneju, w pisnej rěcy wužywaneju formu, kótarež dodawaju se starše a dialektalne warianty. Ewentuelnje mógała se fakultatiwna, tšeša rubrika z pasma pšechadnych dialektow dodaš abo dokłady z konkretnych pšechadnych dialektow mógałi se transparentnje a konsekwentnje pak z górno- pak z dolnoserbšćinu wobjadnawaš. Take systematiske rozeznawanje by snaž zadoralo pśikrotconym formulacijam, kótarež mógu pla cytarjow, ako se ze sorabistskeju dialektologiju tak njewuznaju, wopacne asociacije bužiš ako na pś. slědujaca: „srbština (více horní a nejvíce mužakowský dialekt)“ (b. 72).

W zawježenju do knižkow (b. 9) definěrujo awtor tši stawy serbšćiny: praserbšćinu (pśedpisna doba, něži 10. do 15. stolěse), staroserbšćinu (pisna doba, 16. stolěse do drugeje stwórsi 19. stolěša¹) a nowoserbšćinu (wót teje doby až do žinsajšnego). Přědna faza pśedstajijo se – nanejmenjej w górejce južo wobspomnjonych sklonjowańskich mustrach – ako jadnotna řěc. Jěsne, woběju rěcy diferencěrujuce wuwiša, na pś. gs. změna $g > h$, se jano pši góžbje w tekstowych pasažach namakaju, na pś. zapis **hod'ech* (b. 30), kótaryž reprezentěrujo formu, kótaruž dejali pópšawem pragórnoserbsku pomjeniš. Kriterije rekonstruěrowanja praserbskich formow (na pólu fonetiki/fonologije)

¹ Pó toš tej definiciji by wětšy žěl spisow Handrija Zejlerja (1804–1872) padnuł do casa nowoserbšćiny. W swójom zespomnješu (b. 136) pak špěrědujo awtor – bžez wujasnjujucego komentara – Zejlerja staroserbskim awtoram.

njesu wšuzi transparentne, což – se wě – njejo głowny nadawk morfologiskego zwězka historiskeje gramatiki. Z wótsišćanych rekonstruěrowanych formow mógu pak se toś te psíznamjenja – idealnje – praserbšćiny abstrahěrowaś: zdžaržanej **t'*, **d'*, wobchowanjne relewance kwantity, jadnake reflexe za **b* resp. **ɓ* (abo jeju wupadnjenje) a pšewježona asibilacija **r'* pó *p*, *t*, *k*² na celem praserbskem rěcnem teritoriumje, powšyknje zdžaržane **g* (pótakem teke na žinsajšnem gs. rěcnem teritoriumje), powšyknje zdžaržane **č* (pótakem teke na žinsajšnem ds. rěcnem teritoriumje). Wót fakta, aź wjeliki žěl zakładnych fonetiskich resp. fonologiskich rozdžělow mjazy žinsajšneju górnjo- a dolnoserbšćinu jo se wuwijał w casu mjazy 10. a 15. stolěšim, se abstrahěrujo, rowno aź konstatěrujo awtor (b. 9), aź wobej rěcy se wót wšogo zachopjenka drugeje faze južo jasnje rozeznawatej.

Toś ta druga faza wopisuje se na zakłaže digitalnego korpusa historiskich tekstow, kótaryž jo awtor sam wutwórił. Jogo konkretne zestajenje wóstanjo pak njepšegłědniwe: Korpus wobstoj głownje ze staršych (górnjo- a dolnoserbšćich) tekstow, kótarež pšedlaže w knižkowych edicijach. Kótare to su, musy se cytať w zapisu literatury mjazy titelami sekundarneje literatury wufiltrowaś. Awtor pokazuje na to, aź by kompletne wótpisowanje žrědłow jogo móce pšesegało a aź su se togodla jano žěle tekstow zapšimjeli (b. 10). Njedajo pak pokazku na to, kótare žěle su se cogodla wuzwólili a kak wjelike wóni su. Wótgłědajacy wót toho, aź zbužuju taka njetransparenca cwiblowanja na metodologiji, wuzwólona pšikrotcona wašnja pšedstajenja w tej nastupnosći cytarjeju recepciju rowno njewólažcyjo. Wóna pomina se skerzej stawne skokanje mjazy wšakimi žělami teksta, na pš. intensivne pširownowanje ze zapisom literatury. Ale teke w drugich kontekstach njeby wujasnjujuće słowa na škódu byli. Na pš. gaž pišo awtor (b. 10), aź njejo starocerkwinosłowjańska rěc („starsłowěńština“) nic drugego, ako pisny dialekt pózneje prasłowjańskeje rěcy.

Město nožkow na dołojcnej kšomje łopjena pozicioněrujo awtor „Pro plynulejši četbu“ (b. 9) swóje pšispomnješa w mjeńšem pismje (bžez nožkowych cysłow) mjazy wótwawkami teksta. Casy komplicěrujo to pširědowanje wopšimješa nožki wěstej myśli w pšislušnem wótwawku. Tak tematizěrujo se na pš. na b. 42 nejpjerweje instrumental plurala na *-ami*, pótom pódawaju se pšikłady za *-mi* a *-imi/-ymi*. Pód wótwawkom slědujo pšispomnješe: „Hornosrbskou přehlášku dokládá poprvé FRENZEL: *chorosczeni* 1688: 128 proti *fchadosczeni* 66 [...]“³ Až zwisujo toś to pšispomnješe z wušej stojecym *-ami*, dajo se jano implicitnje z pšikłada wucytaś.

Problematiske jo, aź njejo jasne, pó kakich kriterijach su se citaty resp. dokłady „nowoserbšćiny“ wuzwólili a aź njekomentěrujo se konwencije pisanja. Powšyknj zašišć jo, aź pódawa awtor w tabelach žinsajšnu pisnorěcnu normu resp. uzus. To pak njejo konsekwentnje dožaržane: Na pš. pódajo se na b. 126 w paradigmyje za muster „sedym“ za górnoserbšćinu (gaž wustupuju numeral gromaže z njemuskwosobowymi

² Njedajo se wucytaś, z kótareje fonetiskeje gódnoty rezultata toho procesa awtor knižkow wuchada. W zapisach ako *třé*, *tři* (b. 124) wužywa se samska notacija ako za žinsajšne gs. formy. Njewěrim pak, aź měni awtor z tym potencielnje jadnake wugrono w praserbšćinje a žinsajšnej górnoserbšćinje. Nejskerzej dej se <ř> w rekonstrukcijach praserbšćiny interpretěrowaś ako zapis za wugrono z wobchowanim wibrantiskim elementom, mjaztym aź slěduju gs. zapise w samskej tabeli aktualnej pšawopisnej normje.

³ Až jedna se wó změnu *a > e* móžo se cytať na zakłaže pšikładow hyšći domysliś. Pó docytanju pšipisa móžo recipient pšispomnješe přědnemu žěloju wótwawka pširědowaś. Až jo toś ta změna wězana na poziciju mjazy měkima konsonantoma, drje wóstanjo za slěžarje, ako njesu se bližej ze staršuju górnoserbšćinu abo z fonetiku teje rěcy zaběrali, pótajmstwo.

substantiwami) jano deklinabelny typ z genitiwom/lokatiwom *sedmich*, datiwom *sedmim* a instrumentalom *sedmimi*. Take formy žinsajšny žeń lěbda wustupuju, na což awtor sam wušej tabele w pśispomnješu pokazuju. Wobtwarženje za to, cogodla wóni w tabeli ako jadnučke górnoserbšćinu reprezentěruju, njedajo. Pódobnje se niži na to njepokazuju, až pišu se dolnoserbske słowa w relewantnych padach – wótchylnje wót normy – z <o> město <ó>.

Glědajucy na rozdźělnej tradiciji rědowanja kazusow we Łužycy a Českej republice, njejo wužywanje cyfrow za wóznamjenjenje padow wósebnje w nadpismach optimalne rozwězanje. Pisanje skrotconkow (pódobnje ako w mustrowych tabelach) by snaž lěpše było, aby se njedorozměšam zadoralo.

Pśikrotcony, cesto bejnje implicitny stil prezentacije rěcneho materiala, wugronow a tezew pomina se wjele wědy wót cytarja. Někotare *pśikłady* za to:

1. Na b. 26 górzejce wobjadnawa se nominatiw/akuzatiw duala muskich substantiwow. Wótstawk zachopijo z wugronom „Hornosrbský duálový příznak *-j* pochází od předavných jmen“. Slědujo informacija, až to pśiznamje předny raz jo dokłazone pla Čichorja (Cichoriusa, rukopis z lěta 1663⁴), za což se pódajo pśikład *dwai mečai*. Tomu se pśizamknjo pokazka „Koncovku záhy porušila přehláska *a > e* mezi měkkými souhláskami“ z pśikładom z historiskego teksta Swětlíka z lěta 1690 *dway Měžey*. Tak zgónijo cytať jano implicitnje, až starša kóncowka jo *-a*, kótarež jo w górnoserbšćinje *-j* pśistupiło. Powšykne zdžaržanje kóncowki *-a* w dolnoserbšćinje pak se zewšym njewobspomnjejo⁵, rowno až se pśizamkujuce pśikłady za wósebnje pady, rozměj dokłady za kontinuanty něgajšnjeje *n-* a *u-*deklinacije, wopšimjeju wjele (pódzajtšno)dolnoserbskego materiala.⁶
2. Na b. 27 górzejce žo wó datiw, lokatiw, instrumental duala muskich substantiwow. Žinsajšne górnoserbske formy na *-omaj* se njewobspomnjeju, jano staršy typ bžez *-j*. Cytarjam by se mógała nanejmenjej pokazka na wótstawk „Hornosrbské *-j* ve 3./6./7. pádě dv. čísla“ (b. 16) póbitowaš, hyšći lěpše by było zwězanje (a wutwarjenje) wobeju wótstawkowu.
3. Na b. 36 sl. groni se w powšykne zawježenju, až femininumy pókšacuju něgajšne *a-*, *ja-*, *i-* a konsonantiske zdonki. Pód nadpismom „1. pád jedn. čísla“ pak wobjadnaju se jano zbytki konsonantiskeje deklinacije a wósebnje pady ako wejsańske mjenja typa *Kupoj, Nydej, Módlej*. Fakt, až nejcesčejša kóncowka nominatiwa femininumow jo *-a*, se eksplicitnje njewobspomnjejo. Wót cytarja se pomina, až znajo regularne kontinuanty kóncowkow něgajšnych zdonkowych deklinacijow.
4. Na b. 50 se pišo: „Stará dolnosrbština *ju-*kmenovou koncovku nedosvědčuje, pouze koncovku *u-*kmenovou“. Pó tom se nalice pśikłady, ako kónce grafiski na *-owy*, *-ohy*,

⁴ Šewc, H., Rukopis Jana Cichoriusa z lěta 1663. Zažne prócowanja Kulowskich měšćanow wo hornoserbske ewangelske nabožne pismowstwo, Budyšin 2006.

⁵ W slědujucem wótstawku se jano za słowo *žeń* groni: „Ve spisovném jazyce se prosadilo *jo-*kmenové h/ds. *dnjej/dnja*“.

⁶ Njejlucne jo we wótstawku wó zbytkach *n-*deklinacije wužywanje terminusa *ve středovýchodních dialektch*, póšěgujuce se na pódaše w Mukowej historiskej gramatice. Formulacija cytarjeju razka njepšeražijo, jedna-lic se wó dolno- abo górnoserbske dialekty, abo wó pšechadne. Na wótpowědujucem městnje (Mucke, E. K., Historische und vergleichende Laut- und Formenlehre der niedersorbischen [niederlausitzisch-wendischen] Sprache. Mit besonderer Berücksichtigung der Grenzdialecte und des Obersorbischen, Leipzig 1891, b. 332) stoj „der Musk. und östl. Grz.-D.“, pótakem Mužakowski a Slěpjański (pla Muki „pódzajtšny granicy“) dialekt.

-*oju*, -*oi*, -*oj*, -*oiiu*, -*oii*. Cytarjeju by pomogło, gaby se pšipisalo, až spóčetna *u*-zdonkowa kóncowka jo *-*ovi*, kótaraž se wótblyščuju w staršych tekstach ako -*owu*; až jo [ɔwi] se fonetiski wuwilo na [ɔji], za což namakaju se zapise na -*ohy*, -*oii*, ewtl. -*oi*; na dalšne fonetiske zjadnorjenje [ɔji] > [ɔi] pokažu drje dokłady na -*oj* a za wětšy part -*oi*. Wó naliconych pšikładach typa *blidoju* mógało se eksplicitnje groniš, až jich kóncowka jo nastala z kontaminacije kóncowkowu *-*ovi* a *-*u* (slědna póchadajuca wót *o*- a *jo*-zdonkow).⁷

- Na b. 93 jo pósóny genitiwoju/akuzatiwoju duala muskich twardych tírodných pronomenow (typ *ten*) wjelgin krotki wótrězk: „Zkrácený genitiv-akuzativ vedle nezkráceného: *wulada wón tei Jandželow Wóski 1759: 20, teju Dweju won daw 21.*“ By se nanejmenjej mógało groniš, kake jo zinsajšne kodificěrowanje w pisnyma rěcoma (we wobyma jo njeskrotcona warianta standardna) a kak wuglěda w dialektach. Zajmne by było teke diachroniske pširownowanje kodifikacije, na pš. dopušćijotej Zejler⁸ a Schneider⁹ w swójjima gramatikoma za górnoserbšćinu (pó žělach) teke skrotconu formu.

Glědajucy na wócywidne procowanje wó wósebnje krotke pšedstajenje faktow by casy teke pomogła pokazka w stilu *dokradnej wó tom glědaj [nastawk/knigły]* resp. pokazka na to, až literatura k wěštej temje jo se recipěrowala. Jano tši *psiklady*:

- Na b. 23 sl. se wobjadnawa wokativ sg. muskich substantiwow, póchad a wuwijanje wšakich kóncowkow. Pokazka na nastawka Schustera-Šewca¹⁰ felujo a njenamakajo se teke w zapisu literatury.
- Na b. 13–15 žo wó makanje akuzatiwa z genitiwom pla maskulinych substantiwow. Wědomnostny diskurs 1970tych lět k toš tej problematice¹¹ se ignorěrujo.
- Pódstawk wó kóncowkoma -*a* resp. -*u* genitiwa/akuzatiwa singulara maskulinych substantiwow na b. 18–21 wobstoj glównje ze zběrki pšikładow. Glědajucy na wšake, pó žělach se znapsěšiwjece tezy wó distribuciji wobeju kóncowkowu w donět-

⁷ Wušej se jano pišo „Literární uznání dolnosrbšćeho -*oju*/*-eju* odpovídá jeho menší cizorodosti v rámci neuter, neboť koncové -*u* je od původu *o*-kmenové“, bžez pokazki na to, až přědny žěl (-*oj*-) kontinuěrujo *-*ovi*.

⁸ Seiler, A., *Kurzgefaßte Grammatik der Sorben-Wendischen Sprache nach dem Budiffiner Dialekte*, Budiffin 1830, b. 41.

⁹ Schneider, F., *Grammatik der wendischen Sprache katholischen Dialect's*, Budiffin 1853, b. 102.

¹⁰ Schuster-Šewc, H., *Pochad hornjoserbšćeho wokatiwa na -(')o*, w: Scholze, D. (Hrsg.), *Im Wettstreit der Werte. Sorbische Sprache, Kultur und Identität auf dem Weg ins 21. Jahrhundert*, Bautzen 2003, b. 133–141; ten samy, *Zur Genese des -(')o-Vokativs im Obersorbischen*, w: Lehmann, V./Udolph, L. (Hrsg.), *Normen, Namen und Tendenzen in der Slavia. Festschrift für Karl Gutschmidt zum 65. Geburtstag*, München 2004, b. 403–408.

¹¹ Lötšsch, R., *Особенности развития родительного-винительного падежа множественного числа в собственно нижнелужицких говорах и в нижнелужицко-верхнелужицких переходных диалектах*, w: *Исследования по серболужицким языкам*, Москва 1970, b. 111–125; Faßke, H., *Wuwice ak./gen. jako wuraz kategorije žiwosće resp. kategorije racionalnosće w serbšćinje*, w: *Lětopis A 19 (1972) 1*, b. 18–51; ten samy, *Hišće raz k prašenju kategorijow žiwosće a racionalnosće w serbšćinje*, w: *Lětopis A 24 (1977) 2*, b. 177–186; Schuster-Šewc, H., *Nastaće a wuwice gramatiskeju kategorijow muskowosobowosće a žiwosće w delnjaj a hornjej serbšćinje z wobkedźbowanjom poměrow w susodnych słowjanskich rěčach*, w: *Lětopis A 24 (1977) 1*, b. 28–41.

nych wopisanjach problematiki mógała se cytarjeju daš pokazka na monografiju recensenta¹², žož namakajo se wobšyrny pšeglěd a diskusija wó nich.

W slědujucem kšěl na někotare mjeńše njedokradnosći a problematiska pady pokazaš: Na b. 23 pšewzejo awtor Šewcowe¹³ wuwježenja wó emocionalnej komponenše górnoserbskeje kóńcowki wokatiwa -'e. Pši tom južo w žrědle dosć kompriměrowane informacije dalej pšikrotcujo, pišucy: „O-kmenové -'e se zachovává jako dubleta (Achimo/-mje, [...]), většinou vyjadřujíc emocionální odstín (nevážnosti, pohrdání: *čłowje-ko/-če, bratro/-ře*; svátečnosti: *knježe ministro/-rje* ŠEWC 1968: 73–4)“¹⁴. Mjaztym až slěduju pla Šewca konkretne pódasa wó wótgódnosecem wužywanju, w kótarychž se rowno *čłowječe* a *bratře* njejawitej, wóstanjo toš to wugrono w recensěrowanych kniglach tak stojace. To njewótpowědujo rěcnej reališe: Postulěrowana „głowna“ forma *bratro* na pš. w górnoserbskem tekstowem korpusu zewšym njewustupuju, typ *bratře* wušej 900 razow a to wětšy žěl w kontekstach, kenž negatiwnu konotaciju wuzamkuj. W nowšych górnoserbskich gramatiskich spisach wuwježenja wó pózdatnych wósebných konotacijach feluju a teke w Serbskem rěcnem atlasu¹⁴ njedajo pokazki na to.¹⁵

W tabeli na b. 34 pódajo se genitiw plurala za mustrowe słowo *muž* za górnoserbsččinu a dolnoserbsččinu jadanako ako *mužow*. Rowno pši toš tom slowje pak preferěrujo se w pisnej górnoserbsččinje *muži*: W górnoserbskem tekstowem korpusu namakajo z jadnorym regularnym wurazom formulěrowane wótpšašowanje „[Mm]uži“ 3486 relevantnych městnow, wótpšašowanje „[Mm]užow“ 1110.¹⁶ Teke w Serbskem rěcnem atlasu¹⁷ jo wizeš, až wustupuju formy na -i rowno pla tego słowa teke w tych dialektach, žož preferěrujo se howac za substantiwy tego typa kóńcowka -ow.

Na b. 39 pódany pšikład *sefcze* jo datiw singulara k Jakubicowemu *sostra* (pisane mj. dr. *sofra, Sofra*), nic pak k žinsajšnej dolnoserbskeje formje *soša*. Wón njeslušša toš do wobjadnawaneje kupki substantiwow na -ca, -sa, -za, -ša, -ža.

W tabeli „Vzor morchej/marchweje“ na b. 46 se rekonstruěrujo prasłowjańske *mьrk-*¹⁸, comuž se pšistajijo praserbske *murk-*. To (nejskerjej njewólnje) sugerěrujo praserbsku inowaciju, pótakem změnu *ь > *u (kótarež jo se pózděj na a, e, o wuwijało). Njeglědajucy na to, až jedna se wó morfologiski zwězk historiskeje gramatiki a nic wó fonetiski, by derje było, dokumentěrowaš mysli, kótarež su dowjadli k wopisanemu pšedstajenju.

Problematiska jo wugrono „Hornolužické nářeční mjo, čo“ (b. 65). W Serbskem rěcnem atlasu¹⁹ njejsu take górnoserbske formy genitiwa/akuzatiwa pronomenowu *ja, ty*

¹² Kaulfürst, F., Studije k rěči Michała Frencla, Budyšin 2012, b. 306–318. Až awtor to žrědło znajo, wuchada z toho, až citěrujo z njogo na b. 18 pšikład *wot werchu*.

¹³ Šewc, H., Gramatika hornoserbskeje rěče. 1. zwjazk. Fonematika a morfologija, Budyšin 1968, b. 73 sl.

¹⁴ Sorbischer Sprachatlas, Bd. 11. Morphologie. Die grammatischen Kategorien. Die Paradigmatik des Substantivs (bearb. von H. Faßke), Bautzen 1975, b. 36–39.

¹⁵ To njedej groniš, až taki zjaw zewšym njeeksistěrujo resp. njejo eksistěrowaš. Notne pak by byli slěženja, kótarež se kritiski ze staršymi wopisanjami rozestajaju a je na empiriskem materialu testuju.

¹⁶ Zajmny jo fakt, až dajo wótpšašowanje „*eju muži“ 41 wuslědkow. Forma *muži* naložuju se pótakem teke w dualu, žož howac se kněžy wócakowana forma *mužow* (144 rezultatow).

¹⁷ Op. cit., b. 218–223.

¹⁸ W tabelach njemarkěrujo se rekonstruěrowane prasłowjańske a praserbske formy z gwězdku.

¹⁹ Sorbischer Sprachatlas, Bd. 12. Morphologie. Die Flexion der Adjektive, Pronomen und Verben (bearb. von H. Faßke), Bautzen 1988, b. 90–105.

dokłažone. W recensěrowanych knižkach nalicijone dokłady za *mjo*, *čo* drje njamgu se górnoserbšćinje psilicyš. Prědne z nich póchadaju z knižkow, kótarež maju jasny wliw pšechadnych dialektow²⁰, na což se teke w pódanem žrědle²¹ za pótrjefjone wupiski pokazujo. Tamne psikłady póchadaju ze spisow Hanza Njepile a reprezentěruju toš historiski staw slěpjańskego dialektu.²²

Na b. 91 wobspomnjejo Bígl kumštnje historiske górnoserbske rozeznawanje mjazy instrumentalom/lokatiwom singulara pla adjektiwow/pronomenow, ako se pósěguju na maskulinumy (typ *z/wo tym rjanym*) resp. neutrumy (typ *z/wo tem rjanem*).²³ Wón komentěrujo to z „Norma se neujala, SEILER 1830: 42 předpisuje oběma rodům synkretické *tym*“. How dejało se dokradnej zwurazniš něčo ako: Zdajo se, až toš to rozeznawanje jo se nałožowało – rownož nic konsekwentnje a wšuzi – něži 130 lět, nježli až pšedpisujo Zejler²⁴ w swójej gramatice synkretiske *tym*. Pši dokradnej analyzy by se wupokazało, až teke pó Zejlerjowej gramatice hyšći wažne spise su se žaržali stareje normy. Tak jo na ps. w Nowem Testamense z lěta 1835²⁵ dokłažone: *Wtym βamym Czaβu* (Mt 3,1), *se βwjatym Duchom* (Mt 3,11), ale *fa tem Džjeczatkom* (Mt 2,8), *we tem Skonczenjeju* (Mt 13,49).

Powšyknje móžo se groniš: Lužam, ako se krađu wuznawaju z historiskeju sorabistiskeju řečywuđu, mógu byš recensěrowane knižky dobra pomoc. Glědajucy na dotychměšt felujucu nacasnu historisku gramatiku pak dej se bóžko z togo wuchadaš, až pšepominajotej móčne kompriměrowanje informacije a implicitny stil pisanja wětšy žěl recipientow, wšojadno lěc jadna se wó slawisty, kenž njejsu se do togo intensiwnje ze sorabistiku zaběrali, abo wó studentow sorabistiki, ako njejsu se hyšći dokradnje z historiskeju gramatiku rozestajali. Za nich budu gódne wósebnje wobspomnjone tabele ako malsny pšeglěd wó głownych zjawach wuwša deklinacije a gradacije we wobyma serbšćinoma.

Fabian Kaulfürst

²⁰ Ordnung des Heils. Wulfajonje togo Sboža. Lubij 1745.

²¹ Schuster-Šewc, H., Sorbische Sprachdenkmäler. 16.–18. Jahrhundert, Bautzen 1967, b. 500.

²² Zajmne by byto na to pokazaš, až pla Njepile dokłažone *čo* (pisane mj. dr. *tezio*, *czio*) w SRA (op. cit., b. 101) njejo. Za Slěpjański region dokumentěrujo se tam drje *tebjo*, ale *će*.

²³ Pódanym psikładam mógało se dodaš, až toš to rozeznawanje jo nałožowane teke w póznyma tekstoma Michała Frencla, rozmjej w psaltarju (1703) a w Nowem Testamense (1706), psir. Kaulfürst, op. cit, b. 291.

²⁴ Seiler, op. cit., b. 42.

²⁵ Nowy Teŕtament aby Sakon nafcheho Knefa Jefom Kryfta, Budyšin 1835.